

Podróże po hipertekście

WIEDZA W PIGUŁCE

Żyjemy w świecie tekstów. Gdziekolwiek zwrócimy naszą uwagę, coś do nas „przemawia”.

Niegdyś możliwości przekazywania treści były ograniczone. By wyrazić zamierzony sens posługiwano się przede wszystkim zapisem. Stąd tradycyjne rozumienie „tekstu” jako czegoś zapisanego czy wydrukowanego.

Rozwój technologii sprawił, że dziś możemy na szeroką skalę komunikować się również za pośrednictwem radia, telewizji czy internetu. Zdajemy sobie sprawę, że „przemawia” do nas nie tylko pismo, lecz także film, obraz czy dźwięk. Każde z mediów wytworzyło specyficzny język. Mówi się np. o języku filmu. Za jego pośrednictwem można np. tworzyć swoistą atmosferę czy wyrażać emocje bez użycia słów.

Aby odróżnić różnorodność współczesnych tekstów od tych dawnych, tylko drukowanych, powstało określenie „tekstu kultury”. Tekstem kultury jest każdy wytwór człowieka, który jest uporządkowany wedle określonych reguł. Tekstami kultury są nie tylko dzieła sztuki (obrazy, filmy czy książki), lecz także np. ubrania.

Internet zajmuje szczególne miejsce wśród dzisiejszych mediów. Dzieje się tak nie tylko dlatego, że każdy może być w nim twórcą i na forum wyrażać swoje myśli. Także dlatego, że każdy sam kieruje w nim swą wędrówką. Nie pozwalają nam na to klasyczne radio czy telewizja: możemy odbierać określone programy tylko wtedy, gdy są akurat emitowane. W internecie mamy dostęp do wszystkich informacji, gdy tylko sobie tego zażyczymy. To odbiorca określa, jaką drogą podąży w wyborze oglądanych stron, jakie ich elementy pominie, na który link kliknie. Dzięki temu współtworzy otrzymywany przekaz.

Swobodę w tworzeniu przekazu, jaką daje internet, oddaje pojęcie hipertekstu. Hipertekst to zbiór tekstów połączonych ze sobą odniesieniami. Odbiór hipertekstu można porównać do swobodnej przechadzki po budynku o niezliczonej ilości pokoi. Sam decydujesz, do jakiego pokoju zajrzysz, ile czasu w nim spędzisz i jak dokładnie przyjrzyć się obecnym tam przedmiotom. Odczytywanie tradycyjnego tekstu zaś byłoby podobne do zaplanowanej odgórnie wycieczki z przewodnikiem, który zaprowadzi zwiedzającego tylko do niektórych pomieszczeń, w odpowiedniej kolejności.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Hipertekst to coś więcej niż tylko zbiór odnośników do innych dokumentów. Jego zastosowanie, np. w Wikipedii, sprawia, że czytelnik samodzielnie może decydować o tym, które wątki pominąć, a które interesują go najbardziej, natychmiast zdobywając informacje na ich temat. Za sprawą hipertekstu każdy artykuł staje się swego rodzaju labiryntem, w którym każdy znajduje własną ścieżkę.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją różnice między hipertekstem a tekstem tradycyjnym;
- dostrzegają logiczne powiązania pomiędzy tekstami tworzącymi hipertekst;
- pamiętają, że o efektywnym korzystaniu z hipertekstu decyduje precyzyjne określenie potrzeby informacyjnej;

- wiedzą, w jaki sposób zaplanować strukturę tworzonego przez siebie hipertekstu.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Omów zagadnienie hipertekstu, korzystając z fragmentów Wiedzy w pigułce. Zwróć szczególną uwagę na najistotniejsze cechy hipertekstu:

- nieliniowość — nie musimy za każdym razem czytać całości tekstu, a tylko interesujące nas fragmenty;
- elastyczność — samodzielnie wybieramy te wątki, które chcemy rozwinąć;
- zwiększenie roli czytelnika — ten sam hipertekst można przeczytać na wiele różnych sposobów w zależności od zainteresowań i potrzeb poszczególnych osób.

Zasygnalizuj uczestnikom zajęć, że praca z hipertekstem jest tym bardziej wymagająca — ze względu na wiele hiperłączy i łatwość pozyskiwania kolejnych informacji, powinniśmy precyzyjnie określić nasze potrzeby informacyjne tak, by móc wybrać te tematy, które rzeczywiście nas interesują. W przeciwnym razie łatwo o dekoncentrację i mimowolne podążanie za kolejnymi odnośnikami na zasadzie luźnej gry skojarzeń.

Fakultatywnie możesz skorzystać z **prezentacji „Podróże po hipertekście”**.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Czy za każdym razem musimy przeczytać cały artykuł na Wikipedii, by dotrzeć do interesujących nas zagadnień?
- Czym różni się sposób pozyskiwania informacji z Wikipedii od tradycyjnej encyklopedii?
- W jaki sposób hiperłącza stosowane np. w Wikipedii ułatwiają nam dostęp do informacji?

2.

Czas: 15 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: papier dużego formatu, karta pracy „Podróże po hipertekście_A”, karta pracy „Podróże po hipertekście_B”, taśma klejąca lub klej

Podziel grupę na cztery zespoły. Dwa zespoły powinny otrzymać wydruk **karty pracy „Podróże po hipertekście_A”**, dwa zespoły wydruk **karty pracy „Podróże po hipertekście_B”**.

Poproś zespoły o przygotowanie na papierze dużego formatu prezentacji/plakatu w formie krótkiego tekstu:

- Zespoły rozwiązujące zadanie A: „W jaki sposób można przygotować jajka na śniadanie?”.
- Zespoły rozwiązujące zadanie B: „Jaka pogoda panuje w Polsce w październiku?”.

Zwróć uwagę uczestników zajęć na konieczność wykorzystania przygotowanych hiperłączy — powinny zostać wkomponowane w powstające opisy. Dodatkowo każdy zespół powinien przygotować jedno własne hiperłącze i samodzielnie je opisać.

3.

Czas: 20 min
Forma: prezentacja, dyskusja
Pomoce: papier dużego formatu

Poproś kolejne grupy o prezentację. Pozostałe zespoły nakłoń do zadawania pytań i dzielenia się komentarzami.

Zadaj pytania: „Czy zespoły opracowujące to samo zadanie przygotowały identyczne teksty? Czy hiperłącza zostały ułożone w ten sam sposób?”

Celem zadania jest uświadomienie uczestnikom zajęć, że hiperteksty mogą zostać skonstruowane na wiele różnych sposobów. Ich podstawowym celem jest umożliwienie odbiorcom elastycznego pozyskiwania wiedzy.

4.

Czas: 5 min
Forma: dyskusja

Zadaj pytanie: „Na czym polega największa zaleta informacji prezentowanych za pomocą hipertekstu?”.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Jak długi musiałby być tradycyjny tekst, aby zawrzeć wszystkie informacje, które zostały przedstawione w prezentacjach opracowywanych w czasie zajęć?
- Która forma — hipertekst czy tekst tradycyjny — jest bardziej użyteczna dla czytelnika?
- Dlaczego wygodniej korzystać z Wikipedii niż tradycyjnej encyklopedii?

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją różnicę pomiędzy hipertekstem a tekstem tradycyjnym?
- potrafią wskazać najistotniejsze zalety prezentowania informacji w formie hipertekstu?
- wiedzą, w jaki sposób zaplanować strukturę hipertekstu?
- rozumieją, że o efektywnym wykorzystaniu hipertekstu decyduje precyzyjne określenie potrzeby informacyjnej? (→ rozważ realizację lekcji [Jak planować pracę z informacją?](#))

Opcje dodatkowe

Zajęcia mogą zostać rozbudowane w punkcie III.2 i III.3 o przygotowanie kolejnych odnośników do hiperłączy zawartych w karcie pracy. Poproś uczestników zajęć o podkreślenie na poszczególnych wydrukach słów, które mogą zostać wyjaśnione za pomocą kolejnych odniesień. Zaproponuj uczestnikom przygotowanie 2–3 hiperłączy wraz z krótkim wyjaśnieniem pojęć.

MATERIAŁY

Prezentacja "Podróże po hipertekście".

Karta pracy "Podróże po hipertekście_A".

Karta pracy "Podróże po hipertekście_B".

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Dobierz właściwe hiperłączy do oznaczonych fragmentów poniższego tekstu:

- <http://pl.wikipedia.org/wiki/Szczęście>
- <http://pl.wikipedia.org/wiki/Osoba>
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Marzenia_dzienne
- <http://pl.wikipedia.org/wiki/Zdrowie>

„Sukces — działanie na najwyższym poziomie możliwości **jednostki** (_____) [rozwiązanie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Osoba>]], w kierunku spełnienia jej **marzeń** (_____) [rozwiązanie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Marzenia_dzienne]] i pragnień przy jednoczesnym zachowaniu równowagi pomiędzy wszystkimi płaszczyznami życia. Innymi słowy sukces jest to stan zamierzony, zrealizowany w przeciągu czasu. Do zdefiniowania sukcesu określa się wartości, które są jego wyznacznikiem. Dla każdego człowieka sukces jest widziany w inny sposób. Ważną rolę odgrywa tutaj hierarchia wartości i doświadczenia wyznawane przez każdego z osobna. Miarą sukcesu mogą być: zrealizowane plany, **szczęście** (_____) [rozwiązanie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Szczęście>]], **zdrowie** (_____) [rozwiązanie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Zdrowie>]], własność materialna itp. Człowiek osiąga sukces, wtedy gdy spełniają się wszystkie jego oczekiwania.”

Sukces, Wikipedia, autorzy, CC BY-SA, [http://pl.wikipedia.org/wiki/Sukces_\(stan\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Sukces_(stan)), dostęp 20.12.2012.

Hiperłączy:

- Marzenia dzienne, http://pl.wikipedia.org/wiki/Marzenia_dzienne, dostęp 1.10.2012.
- Zdrowie, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Zdrowie>, dostęp 1.10.2012.
- Szczęście, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Szczęście>, dostęp 1.10.2012.
- Osoba, <http://pl.wikipedia.org/wiki/Osoba>, dostęp 1.10.2012.

SŁOWNICZEK

- **tekst kultury**: każdy wytwór człowieka, który jest uporządkowany według określonych reguł. Np. dzieła sztuki (obrazy, filmy czy książki), ale też np. ubrania. Nawet zwyczajowe zachowania (np. podanie ręki przy przywitaniu) są tekstami kultury. Tekstem kultury jest wszystko, co zostało stworzone, aby przekazać pewien sens.

- **hipertekst:** 1) sposób organizacji treści, polegający na zastosowaniu odsyłaczy. Kierują one użytkownika do innych materiałów, które nawiązują do informacji prezentowanych wcześniej. Umożliwia to odbiorcy swobodne poruszanie się pomiędzy treściami. Przykładem hipertekstu jest artykuł na stronie www połączony z innymi za pomocą linków. 2) tekst tak uporządkowany.

CZYTELNIA

- Filiciak Mirosław, Tarkowski Alek, **Alfabet nowej kultury: H jak hipertekst** [online], [dostęp: 16.09.2012], Dostępny w Internecie: <http://www.dwutygodnik.com/artykul/323>.
- Pisarski Mariusz, **Hipertekst — punkt węzłowy** [online], [dostęp: 31.12.2012], Dostępny w Internecie: <http://www.techsty.art.pl/hipertekst.htm>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Michał Wysocki, konsultacja merytoryczna: Piotr Drzewiecki. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/podroze-po-hipertekscie/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Nowa podstawa programowa:

Plastyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury.

Informatyka, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń poprawnie posługuje się terminologią związaną z informatyką i technologią.

Uczeń bierze udział w różnych formach współpracy, jak: programowanie w parach lub w zespole, realizacja projektów, uczestnictwo w zorganizowanej grupie uczących się, projektuje, tworzy i prezentuje efekty wspólnej pracy. Uczeń ocenia krytycznie informacje i ich źródła, w szczególności w sieci, pod względem rzetelności i wiarygodności w odniesieniu do rzeczywistych sytuacji, docenia znaczenie otwartych zasobów w sieci i korzysta z nich.

Język polski, liceum i technikum

Treści nauczania

charakteryzuje zmiany w komunikacji językowej związane z rozwojem jej form (np. komunikacji internetowej).